

Bohumil Puchýř 1914 – 1985, Helena Puchýřová 1946

Život s vůní barev

(Z podkladů pro knihu *Věry Rudolfové: Kraj věčných návratů* – medailonky osobností kulturního života Vysočiny, Unipress, Žďár nad Sázavou, 2005)

Když akademického malíře Bohumila Puchýře odvezla v noci 6. října 1985 sanitka do nemocnice v Novém Městě na Moravě, zůstal v jeho ateliéru v Rokytně právě dokončený obraz. V popředí byly koruny jeřabin, ověšené červenými perličkami plodů. Svou jasnou barvou svítily jako lampičky na polní cestu, která pod nimi vedla k nedaleké vesnici. Ale okolní krajina už zvažněla, barvy byly tlumenější, jak to na Vysočině po odchodu léta bývá. Jeřabina je stromem podzimu. Tušil malíř, že nastává i jeho podzim, že se už do ateliéru nevrátí? (Dcera Helena tvrdí, že ano. Svědčila prý o tom vzorně uklizená místnost a umyté štětce.) Tušil Bohumil Puchýř, že se už nikdy nepodívá do Křižánek, vesnice, kterou měl zvlášť rád? (Pocházel odtud jeho otec Vincenc, který v Křižánkách „lubařil“ – vyráběl dřevěné nářadí a hračky). Vincenc Puchýř a jeho 2 bratři se z Křižánek postupně přestěhovali do Nového Města na Moravě, kde si každý z nich koupil dům, všichni tři ve stejné ulici, která se stále ještě jmenuje Malá.

Tam se také Bohumil Puchýř 9. prosince 1914 narodil a prožil dětství. Byl nejmladší ze tří dětí, jejichž maminku Josefu si Vincenc Puchýř přivedl do Nového

Města z malebné vesnice Blatin. Byla o 20 let mladší než Bohumilův otec, který v roce 1914 měl již 59 let. Tak jako jeho starší bratr Jaroslav i Bohumil se brzo museli sami ohánět a podporovat matku. Na živobytí si vydělávali fotografováním. Po maturitě na gymnáziu v roce 1936 odešel Bohumil Puchýř studovat profesuru kreslení a deskriptivy na Českém vysokém učení v Praze, odtud ze sociálních důvodů po roce přešel do Brna, kde pokračoval ve studiu kreslení na Vysokém učení technickém, fakultě architektury a deskriptivní geometrie na Masarykově universitě. Vysokoškolská studia přerušena druhou světovou válkou dokončil v roce 1946.

Možná že Bohumil Puchýř při posledním pohledu na svůj ateliér tušil také, že se už nikdy nepodívá ani na Blatiny, kde se potkával s malířem Josefem Jamborem. Byli přátelé, i když se svým přístupem k zachycení krajiny lišili. Na Jamborových obrazech jako bychom poznávali drobné doteky grafického rydla. Na Puchýřových obrazech pozorujeme často robustní rozmachy štětce jako výraz umělecké zkratky.

Učitelské povolání ho na čas odvedlo z rodného kraje a zavedlo do Uherského Brodu, do Pardubic a nakonec zpět do Brna, kde vyučoval na Vysokém učení technickém, stavební fakultě a fakultě architektury. I v Bílých Karpatech, na Lopeníku, v Bošácké dolině nebo pod Kunětickou horou našel motivy, hodné malířova štětce. Jak ale začaly prázdniny, ujížděli Puchýřovi ze svého bydliště do Nového Města na Moravě. (Jeho dcera Helena vzpomínala: *„Dlouho jsme jezdili vlakem s velkými kufry, kterým se u nás říkalo „lod’áky“. Samozřejmě je nesl tatínek. Tradičně jsme stíhali vlak taktak. Což se v Novém Městě při odjezdu realizovalo snadno, protože Puchýřův domek na Malé ulici byl tehdy od nádraží oddělen nezastavěnou loukou. Na polní pěšinu stačilo vyrazit, až když vlak houkal před viaduktem na cestě k lesu Ochoza.“*)

Není divu, že se Bohumil Puchýř do Nového Města rád vracel. Vždyť se tu prožil krásné dětství i mládí, na které rád vzpomínal v různých historkách. Na zdejší reálce byl jeho učitelem kreslení profesor Alois Podloucký, který si všiml talentu svého žáka. Jeden z prvních zachovaných obrazů namaloval Bohumil Puchýř v kvintě – byl to Ráčkův mlýn, který stával u rybníka Ráčkovce. Když novoměstské gymnázium oslavovalo v roce 2004 stodesáté výročí od založení, byla součástí oslav také výstava obrazů bývalého žáka, který se stal nejen vysokoškolským pedagogem, ale také malířem. Rodina zapůjčila pro tuto příležitost otcovy obrazy s motivy nejen z Nového Města, ale i z okolí.

V sedmasedmdesátém roce koupil Bohumil Puchýř chalupu v Rokytně, pár kilometrů od Nového Města na Moravě. Vedly ho k tomu problémy s povoláním výstav a tak se rozhodl, že si pořídí chalupu, kterou bude využívat i jako ateliér a výstavní síň. Ateliér byl otevřen v roce 1979 k malířovým 65. narozeninám. Když odešel do důchodu, přestěhoval se do Rokytna natrvalo a rodina za ním přijížděla na víkend. (Souvisí s tím další vzpomínka Heleny Puchýřové: *„Když jsme se zpozдили, chodil tatínek po dědině a prohlašoval: „Jestli nepřijedou, tak se s nima rozvedu.“ Ale když z okna viděl, že se blížíme, vyšel před dům, hrál na harmoniku a zapíval mamince písničku Madono má.. Od té doby nám v Rokytně říkali „Madony“. Tatínek si rád zahrál nejen na harmoniku, ale i na klavír a kytaru. Na všechny nástroje se*

naučil hrát sám, rád zpíval a bývaly to u nás pěkné a veselé večery. Muzikantů si otec velmi vážil. Jeho strýc Franc Puchýř byl vynikající muzikant a učitel hudby v Novém Městě. Otcův bratranec Rudolf Puchýř, byl dlouholetým učitelem výtvarné výchovy na Pedagogické fakultě Masarykovy university v Brně. Byl především kreslíř-karikaturista. Ale mnoho lidí si je s otcem jako malíře pletlo a stává se to i dnes.

Z Rokytna vyjížděl Bohumil Puchýř za dalšími motivy z Vysočiny. Jezdil autem – nejdřív tatrovkou, pak škodovkou, kam naskládal kazetu s barvami a přenosný stojan. Často se vracíval dost pozdě, protože maloval do setmění. Měl rád teplé, podvečerní barvy krajiny. Do poslední chvíle neztrácel smysl pro barevnost. S oblibou kombinoval teple hnědou a fialovou. Rád maloval předjaří a podzim. Nikdy nezapomenu na jeho obraz Vřes u Jiřikovic, který jsem viděla na malířově výstavě v Tišnově. Fialové květy kolem úvozové cesty vybízely k přivonění, cesta samotná lákala k procházce do lesů, které čekaly na obzoru.

Umělci jsou také jen lidé. Odcházejí, ale jejich dílo zůstává. Bohumil Puchýř se svou tvorbou připojil k halasovskému vyznání lásky ke kraji, kam se každý rád – i poslepu – vrací. Proto se výstavy jeho obrazů stále těší pozornosti odborníků i těch, kteří mají výtvarné umění a Vysočinu rádi. Je ale zapotřebí, aby čas od času někdo takové výstavy připravil a pořádal. O to se stará malířova rodina. Jeho dcery Helena a Jana, i syn Bohumil. Jeho manželka paní Marie Puchýřová, které ani čtyřiaosmdesát let nebrání v účasti na každé vernisáži.

Puchýřovi stále drží pohromadě, jak na to byli zvyklí už za života svého otce. Bydlí společně v domku v brněnských Žabovřeskách, kde Wilsonův les a řeka Svratka, ale také brněnské okolí, zejména přehrada, se také staly inspirací pro malířovy obrazy. Bohumil Puchýř si nejlépe rozuměl s nejstarší dcerou Helenou. Možná proto, že byli narozeni ve znameních, která se dobře snášejí. Otec ve znamení Střelce, dcera ve znamení Berana. Nyní se Helena ze tří sourozenců nejvíce věnuje malování. Puchýřová vystudovala přírodovědeckou fakultu a stejně jako otec si jako pracoviště zvolila VUT v Brně, je odbornou asistentkou na Ústavu informatiky Stavební fakulty. Snad proto, že od dětství její život provází vůně barev. *„V našem prvním bytě v Uherském Brodě jsem chodívala za otcem do ateliéru, který měl přes chodbu. Krásně to tam vonělo terpentýnem a barvami. Také se stávalo, že když tatínek maloval venku, vracel se s barevnými čmouhami na ruku i na obličej. Ale nám se to líbilo a byli jsme zvědaví, co namaloval. S barvami mám spojenou jednu příhodu z dětství. Když k nám přišel Mikuláš, proběhlo tradiční předávání dárků a Mikulášovi jsme za ně políbili ruku. Bráška se ale nedal ošidit a prohlásil: „Mikulášovi voní ruce barvami jako tatínkovi“. Ani nevím, jak to maminka zamluvila.“*

Také v ateliéru Heleny Puchýřové voní barvy. Stejně jako její otec maluje nejraději předjaří a podzimy, kdy ostré letní barvy ustupují tlumeným barvám. O jejím oblíbeném ročním období svědčí už názvy obrazů – Tání na Vysočině, Podzimní meze, Zima v horách, Podzim na Novoměstsku..

Také paní Helena ráda a často jezdí na chalupu do Rokytna, maluje ve stejném ateliéru jako její otec. A také jezdí na místa, která si Bohumil Puchýř zvlášť oblíbil. Patří k nim Křižánky, Sněžné, Milovy, Samotín, Blatiny. V mladých letech tam

jezdívala společně se svým otcem. Nejdříve ho jen pozorovala, pak se pokoušela o vlastní zachycení krajiny. Vždycky obdivovala jeho výdrž. Někdy obraz nedokončila, protože jí byla zima, nebo ji do auta zahnal vlezlý vítr, který dokáže proniknout i sebevětší vrstvou oblečení. Bohumil Puchýř ale zůstal na místě tak dlouho, dokud obraz nedokončil. Byl své dceři prvním učitelem, rádcem i kritikem. *„Často jsem se dřela s tématem, které otec o kousek dál lehce a efektně zvládal – hlavně jeho obloha byla nádherně vzdušná a působila svou technickou lehkostí. Samozřejmě mi poradil nejen s mícháním barevných tónů pro dosažení potřebné harmonie, ale také s tím, jak se dívat na krajinu a vidět její barevné ladění.“*

O tom všem jsme si nedávno s paní Helenou povídaly, když se vrátila z vernisáže své další výstavy, kterou tentokrát měla ve Vídni. V ateliéru „A“ na Kirchberggasse vystavovala nejen krajiny z Vysočiny, ale také obrazy s motivy, které ji zaujaly na rakouské straně našich společných hranic. Zvlášť krajina Waldviertelu jí v mnohém připomíná Vysočinu, hlavně bludnými kameny uprostřed polí či luk. Ve Vídni vystavovala i květinová zátiší. Vybírá si klasické květiny – růže, kosatce, slunečnice, jiřiny. Na plátno převádí jejich podobu s ženskou něžností a barevnou vyrovnaností. Ale věrná zůstává především krajině, kterou zná od dětství. *„Inspirující byl pro mne obraz, který jsem kdysi uviděla u své tety Marie. Při pohledu na něj jsem přímo cítila vůni hlíny z čerstvého oraniště, které tvořilo přední plán obrazu. Až pak jsem si všimla, že na obraze je otcův podpis. Ten obraz dýchal vůní krajiny a o totéž se snažím i já. Cítím radost, když se mi podaří přenést na plátno, co při malování určité krajiny cítím. Přenést její barevnost i náladu. Malování mě odpoutává od starostí všedního dne.“*

Myslím si, že akademický malíř Bohumil Puchýř by měl i teď ze své nejstarší dcery radost.

